

Føroyingar á WTO stjórnarráðstevnu í Amerika

Í næstu viku verður altjóða stjórnarráðstevna í WTO í Seattle

Hergir Nielsen, lögtingsmaður, er formaður í Uttanlandsnevndini, og upplýsir hann í einum skrivi, at hendan ráðstevna er av stórum tydingi, ikki minst fyrri føroyskt vinnulív Landsstjórnar fer tí eisini at vera við.

Altjóða handilssamskiftið er altíð alt meiri, og gongur rákið gongur móti meiri frihandi. Føroyar eru ein partur av heimshandlinum, og fjárfestingin er ikki longur nokur forðing fyrri samskipti við onnur lond.

Umfráandi er hja Føroyum at gera sær greitt, at neyðugt er við fyrrækingum og tilgáingum til broytt umstøðurnar, skulu teir standa seg í kappingini við umheimin, og er tað tí sera áhugavert at fylgja við í, hvat vit kunna fáa burturur WTO fundinum í Seattle, heldur fornaðurn í Uttanlandsnevndini.

Ein ráðgevi hja WTO í Geneve, Maria del Carmen Pont-Viera, kannaði Uttanlandsnevndina í september mánaða í Geneve

um ymsar bilateralar frihandilsavtalur. M.a. greiddi hon frá, at hon arbeiddi í einari deild hja WTO, sum hevði kannað 70 av teimum 120 regionalu frihandilsavtalunum.

Hon segði, at føroyska frihandilsavtalan var komin undir WTO-kanning. Tað, sum serligur dentur varð lagdur á, tá slíkar avtalur voru kannaðar, var at kunna avtaluna sum heild, kanna um ásetingarar í henni, vora greiðar og klárar, og fáa greið á, hvussu avtalurnar virkaðu.

Nógvar ógreiddar reglur

Var talan ikki um eina veruliga frihandilsavtalu, atta handilsforðingarnar í slíkum avtalum at fást av vegnum.

Maria del Carmen Pont-Viera upplýsti, at WTO gevur í halvum góttu at kanna føroyska frihandilsavtaluna við ES, tí at hon var so ógreidd á fiskivinnu-ókinum við tolli, lofti, kvotum og referensiprimum.

Tollur er ikki einasta hóttað forðing fyrri føroyskum utflutningi til ES, og tydingurin av tolli sum

handilsforðing fer at minka við liberaliseringsini í heimshandlinum.

Hildið verður, at liberaliseringin av heimshandlinum hevur positiva avirkin í heimshúskapin, og royvna festu lond tí at vera við til sjálvar ráðstevnur, har sponarmió verða fórd fram og avgerðir tiknar.

Á fleiri okjum, sum hava stóran tyding fyrri handlinum, eru vit trúgland. Vit eru ikki við í altjóða avtalum um heilsuførlig vior-skifti, og tí er tað ES og onnur lond, sum áseta heilsuførlig tyngtar, upplýsir Hergir Nielsen, lögtingsmaður, í skrivinum.

Roknað verður við, at alvarsligar forðingar verða lagdar motvegis trúglandum, ið ikki halda heilsuførliga eftirlitið, har felags góðkendrar skiparar og mánngongdir verða tryggjaðar í einum integreðum samskipti.

Fleiri fiskivinnuuppskot

Uttanlandsnevndin varð kannað, at fleiri uppskot um fiskivinnu fóru at verða viðgjørd á ráðstevnu. Eitt var úr Norgi um betri

Hergir Nielsen, formaður í Uttanlandsnevndini

markaðsáættingar fyrri fisk og fiskavörum, eitt úr Ísland um ymsk stúdningsviorskipti til fiskivinnuna, og líknandi uppskot eru úr Íslandi, Japan, Australia, New Zealand, Norgi, Peru, Filippinum og USA.

Nevndin leikk at vita, at Ísland var upprinin til hesi uppskot, og hevur tað síðani fingið onnur lond við.

Endamálið við WTO er at tryggja, at handli, vior og tenastur kunnu fara fram landanna millum við so fáum forðingum sum gjørligt.

Hetta skal gerast eftir einari einfaldari skipan, sum skal styrkja heimshúskapin og hava við sær ókta handli, lógur, arbeiði og inntøkuvæstur í heiminum.

Límalöndin hava ikki rætt at gera mun á londum, hevur t.d. eitt land givið øðrum landi rættindi, so skal tað geva øðrum londum eina rættindi.

Á stórningsókinum er nakað fremjandi og annað óyðleggandi, t.d. upphoggingarstuðul motvegis legg-ingarstuðli. Á landbúnað-ókinum sum var sermerktur við nógurum sub-sidum, tekniskum forð-ingum, verjutulli, utflut-

ingsstuðli og dumping-primum, var tað loyst at stuðla gransking, siook-fyrirbygging, infrastruktura og at tryggja nóg mikil av tóð.

Fiskur varð hinvogen við-gjerdur eims og vanlge vora og kom tí ikki undir all undantekni, sum vora galdandi á landbúnað-ókinum. Bara tað eina WTO dokumentið um upp-rannagldur fylti ikki færrí enn 1756 síður.

40 dansk umbod við

Utflutingsstuðul til landbúnaðarvörur var ikki loystur í WTO uttan so, at límalöndini høvdu fingið lovt, og at tey samtíðis bundu seg til at minka basu stuðul og nøgd av stuðulnum vörum, og at avsetum reglum og vör avís-tjóarskeiði. Í hesum høpi vart eisini stóru munur gjørdur á ádnar og menningarlöndum.

Japan hevur lagt spurning um serligar reglur fyrri fiskavörum og skógar-dnað fyrri ráðsetunna.

Føroyar eru partur av danska WTO-limaskip-inum og bundnar av at fylgja WTO-reglunum um mat-vorotrygd og heilsuførlig

viðvorskifti. Danir leggja stóran dent á WTO-fundin, og hava havt 15 ár-ferðisliðar standi, sum hava fyrrsekið seg best moguligt fyrri at teina danskum alingum, og teir senda teir 40 falk avstað á fundin í komandi viku.

Ein ónskin er at Danmark se eitt evokent ut-flutingsstuðul men tað sum eru Føroyar Føroyski húskaparin er sera ógn við eittm uttanlands-handli ágjóvt emari slukari bruttoávarstoku, og tí eims at teina danski sera bundin at sioerskiðlumum við umheimin.

Sløk 150 lond eru limir í WTO og eims 300 onnur sókja í lotum um limaskip. Teir lekur umleið 2 ár at gerast limir. Fleiri av gomlu kommunistalöndum og Kina töljast millum umsokjaraðarnar.

Fyrri føroyski sioimulvi er tað av stórum tydingi, at forðingur eru við har alingumalini verða við-gjerd og avgerðir vora tiknar, sigur Hergir Nielsen, formaður í Uttan-landsnevndini í skrivi sin-um um WTO stjórnarráð-stevnu, sum verður í Seattle.

Fróðskaparsetrið mennir førleika til oljuvinnuna

Á Náttúruvísindadeildini ber til at lesa til oljuverkføring. Seks av studentunum, sum í 1998 fóru undir utbygging á Náttúruvísindadeildini, ætla sær at bliva oljuverkføringar. Utbygvingin tekur 3 ár. Og á Náttúruvísindadeildini er gransking við atliti at oljuvinnuni eisini farin í gongd.

Oljuverkføringar
Oljuverkføringarutbygvingin verður bygd á ta utbygvingarskipan, ið frammanundan er á Náttúruvísindadeildini. Fyrstu tveir árini er undirvisning at kalla felags fyrri flestu utbygvingin

Náttúruvísindadeildini (huvurstað) frá utbygving innan havlívfrøði. Undirvisningin fœvnr ta um støddfrøði, álisfrøði, teldufrøði og ymskar tekniførligar grundgreinar. Seinastu 1 árin eru ymskar sergreinar, sum fyrri oljuverkføringarnar m.a. snugga seg um jarðfrøði, boritækni, reservoirtækni og um olju- og gassiframleiðsla. Verkføringarutbygvingin endar við eini verkætlan, sum serriðger skil skrivað um Fyrstu progyni verða ætlandi latin í 2002.

Á vári ar 2000 verður skipað fyrri einum innleiðandi skeiði fyrri oljuverkføringar. Skeiðið fer at geva eitt fakkigt vviril yvir nokur evni, ið verða tikin upp í sergreinunum. Skeiðið byrgar í februar og endar seinast í mai, og tað verður í næstum lýst alment, so áhugað við egnaðum for-treytum kunnu melda seg

til at taka lut. Eftir ætlanina verða innstørvu oljuverkføringarnar frá Náttúruvísindadeildini til reiðar at fara í vinnu ar 2002.

Professari í oljuókin

Á einum universiteti hanga gransking og utbygving saman, og umfráandi er at hava vísindafolk, ið kunnu standa fyrri granskingaruppgavum á teimum ymsiku fakakjølum.

Á Náttúruvísindadeildini er dr. Bert S. Aadnev, partioarsettur sum professari innan olju-ókin. Hann hevur havoð-stavur sum professari á Høgskolan í Stavanger, sum Fróðskaparsetrið hevur samstarvavtalu við.

Leggja lunnar undir olju-tækniliga gransking á Nat-uruvísindadeildini sum vegleiðari í eini ph.d.-verk-ætlan um bergmekanikk.

Doktaraarbeiði um bergmekanikk

Jóannes Djuurhuus, cand. scient., arbeiddar á Náttúruvísindadeildini við eini ph.d.-verkætlan, hvars end-ámál er at gera stødd-frørlig model, sum skulu lysa kreftirnar í grotinum kring eitt borihol. Hetta arbeiddi kanna geva m.a. jarðfrøðingum eitt gott stuðfrøðisligt umbod at nýta til planleggja av komandi oljuboringum Vegleiðari í hesum arbeiddi er Bert S. Aadnev, pro-

fessari. Tað borast skal í undirgrundina, hevur tað stór-an tyding at hava góðan kunnleikki til egnleikar í grotinum, m.a. til hvarjar kreftir virka kring boriholið. Hesar kreftir eru nær tengdar at grotslagi, borid-ypni og hvarja eitt borid verður. Rivur í grotinum hava lýndi at ganga í avisa-ótt, og hetta hevur við sær, at styrkin í grotinum kring eitt borihol er tengt at, hvønn veg borid verður.

Í oljuboringum verður boriveska korrvi í boriholi. Boriveskan má vera so tung, at hon forar olju ar sprøkkja upp ur undirgrundi. Fyri at vita hvussu tung boriveskan kann vera, er alneyðugt at kenna styrkina í grotlag-um. Er veskan av løtt spunkur holið saman, og er hon ov tung, skreður boriholi. Boriveskan verður annars eisini nýtt til at smyrja við í boriholum.

og til at flyta knust grót upp ur boriholum.

Doktaraarbeiði um kolvetnisframløislu

Til tess at fremja kolvetnisframløislu kanna gass verða sprant í olju-reservoird. Sigurd í Jak-upstovu, civiltverkføring-ur, arbeiður við eini ph.d.-verkætlan, har matematisk model verða brukt til at lysa fysiskar tilgøngir, ið styra kolvetnisframløislu í samband við gassins-sprenging. Í verkætlanini verður m.a. hugt at ymskum háttum til at rokna viskositet og spenningar í markamatum í gressiflata-spenningar.

Verður eitt ikki-fast evni t.d. olja og gassi skoyvur ur síni javnvægstøðu, ger tað motstöðu, og henda motstöðan er lyst við viskositetinum. Viskositetur-

in hja olju og gassi er ein vísindil parametur, tí fram-leiðslan fellur lutfálshga við vaksandi viskositeti undir avirkin av avsetum trvsti.

Gressiflatuspenningurin er ein annar parametur, ið hevur tyding fyrri kolvet-nisframløislu. Lutfálshga ljá strøymingargleiðleikin hja olju, gassi og vatni er avirkið av gressiflatus-penninginum millum evntastatararnar.

Verketlanin er komin í lag í samstævi við Institut for Kometeknik á Danmarks Tekniske Universitet og er stuðlað av Gress-skingarði Føroya og Nor-diske Energiforskingisprog-rammar. Vegleiðari í verk-ætlanini er Erling H. Sten-þvi, professari á Danmarks Tekniske Universitet.

Fuglfirðingar uttanbiggja

kunnu gerast limir í felagnum «Kavratsfirur», sum hevur stovnað grunn við sama navni við tí endamáli at varðveita «Kyrasteins», geva skipinum uppruna rign-ing og útsjón, seta tað við land á hóskaði oki í Fuglafirði í samráð við býrað, so skipið saman við øðrum bátum og evt. ogn á landi skal virka sum sjoavari undir het-inum Fuglafirðar Sjo-nyvunavari.

Adressan hja felagnum er Kavratsfirur, c/o Ota Hendrik av Flatum, Landavegur 96, 100, Torshavn, tlf. 312522.

Fáið eyguni upp!...

Dimmalætting

... við

... við

Klaksvíkar Dampvaskari

Umframt vasking av vanligum klæðum hava tygum nú møguleika fyrri at fáa klæðið tygara kemiskt reinsað í okkara nymótans reinsmaskinu.

Til domis reinsa vit:
 Klæðningar
 Buksur og jakkar
 Dynujakkar
 Termodraktir
 (og onnur oljudálkað pløgg)

Tygum kunnu lata toy inn á hesum stoom:
 í Havn:
 »Seytjan» á Aarvegnum
 í Eysturoy:
 »Josi» á Skála, »Jungmann» í Runavik
 »Rokoko» í Gotu.

Tlf. 455160

Teir tóku land
- føroyingar í Grønlandi

Jógván Arge hevur givið út ein eina bok í roði Teir tóku land. Henda bokin vólgar fíntíðari og umfrøur tey nóg vólkubú útroðarrettindum, sum føroyingar fingu í Grønlandi í 1959.

Føroyingar vora í 1959 tvingjar at fara sær nýggjar mttokumoguleikar. Iá eivndæst væl millum annað tí at tann dansk vinnulívspolitikkurin í Grønlandi var kollsigldur og onkur skuldi avveða til tey tómu flakavirkum hja Grønlandshandlinum.

Bokin sigur eisini frá útroðar-menninum og fiskimenninum í Føroyingahavnini og Ravnsvonni, føroyskum landsnamsmennum í Suðurgønlandi og bátaskipum á sjáum Kappatunum.

Sjómannshemur í Føroyingahavnini varð flutt inn til Norðard í 1956, og í 1959 varð sjómannshemur bygd í Ravnsvonni. Í bokini er vviril svir allar útroðarmenn og útroðarbatar í Føroyingahavnini og Ravnsvonni tey sloðbrótandi ári frá 1949 til 1958.

Teir tóku land í 4 er stívar 200 síður og prýdd við 150 myndum og kortum.

299,-

Jógván Arge

Veitst tú, at

- Bærna- og Ungdomstelefonin svarar hvønn mánadag millum kl. 16-18
- Telefonin er 310645
- Foreldur eisini kunnu ringja og fáa ráðgeving
- Tey, sum svára, hava tagrnarskyldu
- Tú kanst vera anonymur

Hvat kanst tú ringja um

- Persónligar trupulleikar av øllum slag, t.d. incest, anorexia el bulimi, alkohol, fyrirbygging, royking ella bara hava bruk fyrri at tosa við onkran vaktnan.

BARNARÁÐ FØROYAR